Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 46, Haziran 2020, s. 628-649

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.43807>

Muhyettin ÇINAR

muhyettinn@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

SURİYELİ MÜLTECİLERİN GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALDIKLARI EĞİTİMİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Bu araştırmada İstanbul ilinde bir geçici eğitim merkezinde eğitim alan Suriyeli çocukların aldıkları eğitimin öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Çalışmanın verilerini araştırmacılar tarafından geliştirilen öğretmenler için 8 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler oluşturmuştur. Görüşme sonucu elde edilen veriler NVivo paket programıyla modellenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlarda araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun Suriyelilere eğitim verilen ortamları genel olarak yetersiz buldukları, dil yetersizliği ve kültür çatışmasının en zorlanılan konular olduğu, uygulanan müfredatın yeterli görüldüğü, öğrencilerin kardeş sayılarının fazla ve ekonomik durumlarının kötü olduğu, öğrencilerin Türk halkına bakış açılarını olumlu gördükleri, Suriyeli ailelerin kendilerine yeterince destek olmadıkları, çalışma saatlerinin uzun olduğu, özlük haklarının yetersiz olduğu ve devletin Suriyelilere destek vermesinden memnuniyet duydukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkiye, göç, Suriye, göçmen eğitimi.

EVALUATION OF THE EDUCATION OF SYRIAN REFUGEES IN TEMPORARY EDUCATION CENTERS ACCORDING TO THE VIEWS OF TEACHERS

Abstract

In this study, it was aimed to evaluate the education of Syrian children in a temporary education center in Istanbul, according to the views of teachers. Phenomenology, one of the qualitative research patterns, was used in the research. The data of the study consisted of semi-structured interview forms developed by the researchers, consisting of 8 questions for teachers. The data obtained from the interview were modeled with NVivo package program. According to the results of the study, it is found that the most of the teachers participating in the study find the education environment of the Syrians are generally inadequate, the most challenging issues are language insufficiencies and cultural conflicts, the curriculum applied is sufficient, the students have a lot of siblings and their economic situation is poor, students' views towards the Turkish people are positive, the Syrian families do not support teachers enough, their working hours are long, their personal rights are insufficient, and they are pleased that the state supports the Syrians.

Keywords: Turkey, migration, Syria, migrant education.

GİRİŞ

Türkiye’ de zorunlu eğitimi bitiren her genç, ülkenin bulunduğu jeopolitik, jeostratejik ya da özel konumun yarattığı avantajları öğrenmiş durumdadır. Bununla birlikte ülkemizin Avrupa ile Asya kıtalarını birbirine bağlayan bir köprü pozisyonunda olduğu, üç tarafının denizlerle çevrili olduğu, aynı anda dört mevsimin yaşandığı, tarımsal üretim potansiyelinin yüksek olduğu, dünyanın önemli enerji rezervlerine ve nakil hatlarına sahip veya yakın olduğu gibi bilgiler bunlardan birkaçıdır. Şüphesiz bu avantajların yanında bulunduğu konumun getirdiği bazı sıkıntılar da mevcuttur. Demokrasiye geçiş ya da demokrasi getirme! çabalarına maruz kalan ülkelerle komşu olan ülkemiz aynı zamanda bu ülkelere kaynaklanan terör, kaçakçılık, göç vb. durumları da on yıllardır yaşamaktadır.

Türkiye’nin en uzun kara sınırlarına sahip olan komşusu Suriye, yıllardır yaşadığı sorunlarla ülkemiz gündemini de meşgul etmektedir. Yıllarca ülkemizde yaşanan terör olaylarına verdiği destekle bilinen bu ülke 2011 yılında başlayan ve halen devam eden iç savaş ile ciddi oranda insan kaybı yaşamış ve yaşamaktadır. Bu insan kayıplarının nedenlerinden birisi de ülkelerinden kaçan insanlardır. Gerek Türkiye’ ye gerekse de ülkemiz ya da başka ülkeler üzerinden Avrupa’ ya olan göçler bu ülkeleri ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Türkiye, sayıları 4 milyona yaklaşan bu göçmen kitlesini kendi topraklarında barındıran ve bu anlamda dünyada en çok göçmen barındıran ülkelerin başında gelmektedir. Bu kitlenin bir kısmı zamanla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuş, birçok ayrıcalıktan faydalanmış ve bir kısmı da yine devletin desteği ile yaşamını sürdürmektedir. Şüphesiz doğum oranları da Türkiye ortalamasının üzerinde olan bu Suriyeli göçmenlerin çocuklarının eğitimi de önemli bir problem durumundadır. Türkiye bu insanların eğitimi için geçici eğitim merkezleri kurmuş ve burada

başta Türkçe olmak üzere birçok dersin verilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu çalışma da geçici eğitim merkezlerinde eğitim alan Suriyeli mültecilerin sorunlarını ve eğitim durumlarını öğretmen görüşleri çerçevesinde incelemeye çalışmaktadır.

Problem Durumu

Tarih boyunca ulusal ve uluslararası savaşlar, doğal afetler, çatışmalar, iklimsel sebepler insanların topluluk halinde farklı coğrafyalar arasında yer değiştirmelerine neden olmuştur. Suriye’deki iç savaş da, Suriye halkının göç etmesine neden olmuştur. Bu durum da gittikleri ülkelerde çocukların eğitimi ile ilgili problemleri beraberinde getirmektedir. Yalçın’ a (2004) göre insanlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen M.Ö 60.000 yılından günümüze insanlar çeşitli sebeplerle farklı coğrafya ve kıtalara göç etmişlerdir. Bu nedenle göç insanlık tarihiyle özdeşleşen ekonomik, demografik, psikolojik, siyasi, sosyolojik ve antropolojik içerikleri olan çok yönlü bir olgu haline gelmiştir.

20. yüzyılı büyük ve önemli savaşlarla geçiren dünyamız maalesef 21. yüzyıla da yine savaşlarla başlamıştır. Daha bu yüzyılın ilk çeyreğini bile bitiremeden özellikle Ortadoğu olarak tanımlanan bölge bu savaşlara-çatışmalara ev sahipliği yapmaktadır. Savaşların görünen sebepleri farklı olsa da insanlar can ve mal kaybıyla karşı karşıya gelmektedir. Canlarını kurtarmak isteyen insanlar da ister istemez kendilerine yeni yaşam alanları bulmak için göç etmek yoluna başvurmaktadır.

Arap baharı olarak başlayan ve diğer bazı ülkeleri de etkileyen olaylar zincirinin bir halkası da Türkiye’ nin kara sınırı olarak en uzun sınır komşusu olan Suriye’ ye sıçramış ve 2011 yılında başlayan olaylar gittikçe savaş ve şiddet ortamıyla devam etmiştir. 2020 yılı itibarıyla halen “bahar getirme” çabaları bitmemiş ve Suriye karışıklıkların merkezi olma durumunu sürdürmektedir. Bu olaylar sonucunda yaklaşık 6 milyon insanın ülkesinden kaçma çabasına girdiği bilinmektedir. Türkiye’ nin Osmanlı Devletinden miras kalan özelliklerinden birisi de mazlum insanlara-milletlere duyarsız kalmama özelliğidir. Türkiye’nin uyguladığı “açık kapı” politikasıyla yaklaşık olarak 4 milyona yakın Suriyeli de Türkiye’ye sığınmıştır. Bununla birlikte bu insanların başka ülkelere kaçma çabasıyla engin denizlerde yaşamını kaybetmeleri, denizleri aşip gitmeye çalıştıkları Avrupa ülkelerinde gördükleri muameleler de insanlık tarihinin kara sayfalarında yerini alacaktır.

Dünyanın farklı coğrafyalarında Birleşmiş Milletler Örgütü’nün yaşadığı deneyimler ve istatistikleri de mültecilerin en az üçte birinin geri dönmeme ihtimalinin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Güçtürk, 2014). Suriye’deki savaş ve şiddetin süregelmeye ve bu iç savaşın Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönüşlerini engellemesi onları birçok ülkede sığınmacı ve mülteci konumunda bırakmaktadır. Bu nedenle, en yakın komşusu olan Türkiye’ye göç etmeleri, Türkiye’de çeşitli çabalara, faaliyetlere yol açmıştır. Bu insanların barınma, beslenme, güvenlik ve eğitim ihtiyaçları bu faaliyetlere temel olmuştur.

Suriyeli sığınmacıların yapılan analizlerde yaklaşık yarısından fazlasının eğitim çağında olduğu bilinmektedir. Daha çok kadın ve çocuklardan oluşan mültecilerin son yüzyıllarda görülmemiş bir ev sahipliği ile Türkiye tarafından karşılanması da dünyanın –sözel- takdiri ile değerlendirilmektedir. Türkiye ilk başta bu kadar mülteci akını bekleme de sayının artışı ve savaşın bitmeme durumu karşısında aldığı önlem ve yaptığı hazırlıkları arttırmak durumunda kalmıştır. Çadır kentlerden, konteynır kentlerden geçici eğitim merkezlerine AFAD ve Kızılay’ dan birçok sivil toplum kuruluşuna kadar yardım ve destek çabaları sürmektedir. Şüphesiz

özellikle çocukların eğitim ihtiyacı da Türkiye’ nin farkında olduğu ve çözüm üretmeye çalıştığı bir noktadır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü’ de (TDK, 2018) göç, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşimden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak, Uluslararası Göç Örgütü ise (IOM, 2009: 22) göçü, “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler” şeklinde tanımlamaktadır. Çağlar (2018) da göçü, askeri, ekonomik, sosyal, siyasal, eğitimsel, hukuksal, bireysel, kültürel ve diğer nedenlerle idari yerleşim birimleri, coğrafi bölgeler ve/veya ülkeler arasında gerçekleşen, geçici ya da kalıcı süreli yerleşim yeri değişikliklerini kapsayan dinamik bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Göç kavramı ile ilgili yapılan tanımlara baktığımızda hemen hemen aynı ifadelerin yer aldığını, tanımların birbirine benzer olduğunu görmekteyiz. Hemen hemen bütün tanımlarda göçün “yer değiştirme” durumundan bahsedilmekte olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu yer değiştirme sıradan, normal, sebepsiz ve sonuçsuz bir yer değiştirme olmadığı da görülmektedir. Göç hem sebepleri hem de sonuçları açısından araştırılmaya, incelenmeye değer önemli sosyal bir olgudur.

Bir göç hareketinin zorunlu olarak nitelenebilmesi için ise o ülkenin toplam nüfusunun en az %1’inin tehlike altında bulunuyor olması ve en az 100.000 kişinin zorla veya şartlar gerektirdiği için bulundukları yeri terk etmesi gerekmektedir (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013). Bostan’ ın (2018) aktardığına göre Suriye’ den kaynaklanan göç; irade açısından zorunlu, göçün yoğunluğu açısından kitlesel ve bazen de bireysel, ülke sınırları açısından ise uluslararası göçtür. 2010 yılının Aralık ayında Tunus’ta başlayan ve uluslararası ilişkiler literatüründe Arap Baharı olarak isimlendirilen halk hareketleri; Mısır, Libya, Bahreyn, Cezayir, Sudan, Lübnan, Ürdün ve Yemen gibi ülkelere sıçramış, 2011 yılının Mart ayında ise Suriye’de görülmeye başlanmıştır (Malkara, 2017).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin verilerine göre tüm dünyadaki mültecilerin yarısından çoğu çocuklardır. Mülteci toplumunun da en kırılgan ve en yüksek risk altındaki grubunu da çocuklar oluşturmaktadır. BMMYK’ nın vurguladığı gibi mülteci çocukların eğitimi en temel insan haklarından ve devletler tüm çocuklara temel eğitim vermek zorundadır. Ayrıca mültecilerin eğitim hakkı uluslararası hukuk tarafından Türkiye’nin de imzacısı olduğu Çocuk Hakları Bildirgesi, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Konvansiyonu, Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Protokolü ile de koruma altındadır (Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016).

Milli Eğitim Bakanlığı’ nın 23 Eylül 2014 tarihli 2014/21 sayılı “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” genelgesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin, taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve 6458 sayılı kanun dâhilinde ülkede bulunan tüm yabancı çocukların eğitim hakkının sağlanmasında belirleyicidir. İl/ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet yürütmek üzere geçici eğitim merkezleri (GEM) oluşturulmasını valiliklere bırakan genelgeyle Suriyeli çocuklar bakanlığa bağlı devlet okullarına ve akredite olmuş geçici eğitim merkezlerine yasal kayıt hakkı kazanmıştır. Genelgenin etkisiyle 2015-2016 eğitim yılında okullaşma oranı bir önceki seneye göre %50 artarak, 325.000 çocuğun sisteme girişi sağlanmıştır (Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016).

Geçici eğitim merkezleri, Suriye müfredatına bağlı kalarak Arapça eğitim veren, okul çağındaki Suriyeli çocuklar için hem 25 ilde AFAD tarafından oluşturulan kamplarda hem de kamp dışında faaliyet gösteren eğitim merkezleridir (MEB, 2014). Bu eğitim merkezlerinde gönüllü çalışan Suriyeli öğretmenlerle okul öncesinden lise son sınıfa kadar eğitim öğretim hizmetleri sunulmaktadır. Buralarda okumak isteyen öğrencilerin başvuruları ve seviye belirleme sınavları il milli eğitim müdürlükleri, öğretmenler ve idarecilerden oluşturduğu komisyonlar tarafından yapılırken Suriyeli gönüllü öğretmenlerin seçiminde ise MEB, Türkiye Diyanet Vakfı ile iş birliği yapmaktadır (Emin, 2016). Geçici eğitim merkezlerinde Türkçe öğretimini de içeren MEB tarafından belirlenen haftalık ders çizelgeleriyle Suriye müfredatı içeriğinde Arapça olarak sürdürülen, öğretmenlik yeterliğine sahip Suriyelilerin eğitim faaliyetlerinde gönüllü olarak görev aldıkları bir model ile faaliyetler yürütülmektedir. Ders saatleri süresi, yazılı, sözlü değerlendirmeler, not ve puanlama vb. işlemler MEB sistemine uygun olarak yapılmaktadır (Duruel, 2016).

Geçici eğitim merkezleri anaokulundan lise sona kadar eğitim vermektedir. Amaçlarından birisi de öğrencilerin devlet okullarına geçişini sağlamak olduğundan ders programının yarısı (15 saat) Türkçe dersinden oluşmaktadır. İlkokul seviyesinde programda Türkçe, Arapça, matematik, hayat bilgisi, fen bilimleri, din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, oyun ve fiziki etkinlik, trafik güvenliği ve serbest etkinlikler dersleri bulunmaktadır. Ortaokulda ise Türkçe, Arapça, matematik, fen bilimleri, din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi ve spor, rehberlik ve kariyer planlama dersleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak ortaokul seviyesinde öğrencilere Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in hayatı, yabancı dil, zeka oyunları, drama, okuma becerileri, matematik becerileri ve bilim uygulamaları dersleri seçmeli ders olarak sunulmaktadır. İlkokul ve ortaokul seviyelerinde haftalık ders sayısı 30'dur. Lise seviyesinde okutulan zorunlu dersler; Türkçe, Arapça, din kültürü ve ahlak bilgisi, matematik, fizik, kimya, biyoloji, beden eğitimi, görsel sanatlar/ müzik, trafik ve ilkyardım ve sağlık bilgisidir. Bunlara ek olarak Türk dili ve edebiyatı, Kur'an-ı kerim, Hz. Muhammed'in hayatı, yabancı dil, diksiyon ve hitabet seçmeli dersleri bulunmaktadır (Yapıcı, 2019).

İlk etapta ülkemize gelen Suriyelilere 'geçici' gözüyle bakıldığından, yapılan düzenlemeler de 'geçici' perspektifinden olmuştur. Ancak 2015 itibariyle artık geçici olmadıkları kabul edilmiş ve geçici düzenlemelerde kalıcı değişikliklere gidilerek, entegrasyonu hızlandırma çalışmaları yapılmaya başlanmıştır (Dursun, 2017). Geçici görülüp sonra kalıcı olması için düzenlenen hususlardan birisi de Suriyeli çocukların eğitimidir. Savaşın sonra eğitimlerine ara vermemek için bazen bir STK'nın tahsis ettiği mekânda, bazen bir okulda veya özel bir binada Arapça ve Suriye müfredatına göre Suriyeli çocuklar için düzenlenen Geçici Eğitim Merkezlerinin kapanıp, Türk Eğitim Sistemine adaptasyonları sağlamak için bakanlık, 2016'dan itibaren ilk önce STK'ların açtığı geçici eğitim merkezlerini kapatmaya başladı. Üç sene içerisinde de tedrici olarak bütün merkezlerin kapatılmasını planlamaktadır (Dursun, 2017). Çelik' in (2018) aktardığına göre GEM' lerde 253.513 Suriyeli mülteci öğrencinin eğitim aldığı görülmekteyken bu 432 (MEB, 2017) GEM' de 1.013 Türk ve 12.630 Suriyeli olmak üzere toplam 13.643 eğitim personeli görev yapmaktadır. Buralarda denetimden geçmiş Suriye öğretim programı Arapça olarak okutulduğundan daha çok Suriyeli öğretmenler görevlidir. Ayrıca, merkezlerde Suriyeli öğrenciler için 15 saat zorunlu Türkçe dil eğitimi için Türk öğretmenler de görev yapmaktadır. Yine, GEM' lerin idaresinde bir Suriyeli yönetici ile bir de MEB tarafından atanan Türk koordinatör görev yapmaktadır.

Agcadağ Çelik' in (2019) aktardığına göre 2011-2012'de göçün ilk başladığı yıllarda Suriyelilerin bulunduğu kamplarda kurulan GEM' ler Suriyeli sayısı arttıkça kamp dışında da kurulmaya başlamıştır. MEB, 400'ü aşan bu merkezler için denetim mekanizmaları geliştirmiştir. Bu doğrultuda GEM' lerin yöneticileri MEB tarafından atanmaya başlanmış, programlara yoğun Türkçe dersleri eklenmiştir. MEB, 2016' da Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı' nı kurmuştur. Suriyelilerin kalıcılığının anlaşılması, buralardaki eğitimde yaşanan ciddi kalite sorunları ve okula kayıt olsa da devam etme oranlarındaki düşüklük yüzünde GEM'lerin kapatılması ve Suriyeli çocukların devlet okullarına alınmasına karar verilmiştir. Süreç içinde işlevsizleşen ya da sorunlu olan Geçici Eğitim Merkezlerinin kapatılması, yenilerinin açılmaması ve ana sınıf, birinci ve ikinci sınıflara öğrenci kaydı yapamaması gibi önlemler alınmış ve GEM,2 lerin hemen kapatılması durumunda ortaya çıkacak kapasite sorunu yüzünden süreç zamana yayılmıştır (Erdoğan, 2018). Merkezlerin kapatılma süreci devam ederken Ekim 2018 itibarıyla 224 GEM faal durumdadır. Hatay (63), Gaziantep (49), Şanlıurfa (29) Adana ve Kilis (21) GEM' lerin en yoğun olduğu illerdir. Buraları Suriye vatandaşlarının ve Suriyeli öğrencilerin de en yoğun olduğu illerdir (MEB, 2018).

Türkiye'ye gelmelerinden itibaren Suriyelilerin hukuki anlamda net bir tanım içerisine konulamadığı, Türkiye'nin yasal düzenlemelerinde net olarak yeri olmayan uluslararası hukuk kavramlarının iç hukukta netleştirilememesi Suriyelilerin farklı kavramlarla adlandırılmalarına sebep olmuştur. Suriyeliler için mülteci, sığınmacı, göçmen gibi kavramlar kullanılırken 2014 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu' nun yürürlüğe girmesiyle Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma kavramları hukuk terminolojimize girmiş ve bu kavramlar üzerinden Suriyelilerin hukuki statüsü netleşmiştir (Uzun, 2015). Suriyeliler Türkiye'de iki önemli kategori altında kayıt altındadır. İlk olarak yabancılar kanununa göre bir gümrük kapısından Türkiye'ye pasaportu ile düzenli giriş yapan ve bu şekilde "oturma izni" ve "çalışma izni" elde eden (2 milyondan fazla Suriyeli içinde 80 bin) yabancılar diğeri de düzenli giriş yapmayan ve kendilerine "geçici koruma statüsü" verilen Suriyelilerdir ki sayıları daha çoktur (Kaya ve Yılmaz Eren, 2015).

Hiç beklemediği bir mülteci akınıyla karşı karşıya gelip 37 milyar dolara yakın para harcayıp onda birini bile destek olarak söz verildiği halde Dünyanın diğer ülkelerinden alamayan bir Türkiye, Dünya milletlerinin görevini halen tek başına sürdürmeye çalışmaktadır. Suriyeliler için milyarlarca dolar harcama yapan Türkiye' ye verilen desteğin milyonlar seviyesinde kalması düşündürücüdür. Mevcut eğitim sistemini geliştirmeye çabalayan Türkiye, bu yapıya ek olarak bir de geçici eğitim merkezleriyle eğitim sisteminin dallarına yenisini eklemiştir. Bu merkezlerdeki faaliyetlerin başarısı uzun vadede Türkiye' de kalacak ya da ülkelerine dönecek mültecilerin ülkemize ve Türk milletine bakışı açısından son derece önemlidir. Bu geçici eğitim merkezlerinde yürütülen eğitim hizmetlerinin bu hizmetlerle bağlantılı öğretmen penceresinden nasıl değerlendirildiği sorusu araştırmaya değer, önemli bir problemidir. Bu araştırma Türkiye' nin gelişimini sürdürdüğü bir ortamda hiç beklemediği bir görevle-durumla karşı karşıya kaldığı Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapma konumunun yarattığı eğitim ihtiyacını gidermek amacıyla kurulan geçici eğitim merkezlerinde verilen eğitimi değerlendirmeye çalışmaktadır. Zaman içerisinde sadece İstanbul'da sayıları 70' i aşan geçici eğitim merkezlerinin birinde çalışan öğretmenlerle görüşmeler yapmak suretiyle ülke gündemini meşgul eden mülteci sorununa farklı bir bakış getirmek araştırmada ele alınan amaçlardan biridir. Araştırmada ele

alınan temel problem Türkiye’deki Suriyeli mültecilere verilen eğitimin, yeterliğinin değerlendirilmesidir. Bu ana problem doğrultusunda şu alt amaçlara yanıt aranmıştır:

Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan öğretmenler açısından;

- Suriyeli çocuklara eğitim verilen ortamları nasıl değerlendirdikleri
- Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandıkları hususların neler olduğu
- Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullanılan müfredatı nasıl değerlendirdikleri
- Suriyeli çocukların aile yapısının (eğitim durumu, ekonomik durum, ailedeki birey sayısı, anne-babanın sağ, ayrı, yaş durumu) konusunda görüşlerinin ne olduğu
- Suriyeli çocukların ve ailelerinin Türkiye’ye ve Türk halkına bakış açılarını nasıl gördükleri
- Suriyeli çocukların ailelerinin öğretmenlere ve eğitime destek durumlarının nasıl olduğu
- Çalışma şartlarını (maaş, çalışma saatleri, özlük hakları vb.) nasıl yorumladıkları
- Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumladıkları araştırmada ele alınan alt problemlerdir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada İstanbul’ da bulunan Suriyeli göçmenlerin geçici eğitim merkezlerinde aldıkları eğitimin değerlendirilmesi amacıyla nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada bir konunun araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere bağlı olarak detaylı incelenebilmesi adına, amaçlı örneklem türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak adına belirlenen ölçüt; Türkiye’ye göç eden ve İstanbul’da bir Geçici Eğitim Merkezinde eğitim gören Suriyeli öğrencilere eğitim veren 10 öğretmen oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerini araştırmacılar tarafından geliştirilen ve de 8 sorudan oluşan öğretmenler için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme önceden hazırlanmış soruların cevabını karşılıklı iletişim yoluyla almayı ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2015). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması için literatür incelenmiş ve taslak bir form oluşturulmuştur. Form 2 öğretmene uygulanmış ve uzman görüşü alınmış ve forma son şekli verilmiştir.

Veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için araştırmacılar ve bir alan uzmanının birbirinden bağımsız olarak yapmış olduğu kod ve temalara ayırma işlemi karşılaştırılmıştır. Taylor (2005) ölçme araçlarının güvenilirliği için kodlayıcılar arasındaki uyumun %80-%90 arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu uyum yüzdesine ulaşabilmek için Miles ve Huberman’ ın (1994) “Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100 olarak belirttiği formülden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın güvenilirliği %85 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için ise katılımcıların görüşleri doğrudan aktarmalara yer verilerek belirtilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma katılımcıları ile görüşmelerin yapılması adına izinler alınmış ve katılımcıların uygun olduğu gün ve saatler çerçevesinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her bir katılımcı ile yapılan görüşme ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve görüşler yazıya aktarılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Patton (2014) içerik analizini, ana temada neyin önemli olduğunu vurgulamak adına verileri kategorilere ayırmayı kapsayan bir süreç olarak tanımlamıştır.

İçerik analizi yapılırken öncelikle ses kaydı yapılarak elde edilen veriler Microsoft Office Word programı ile yazıya geçirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin isimleri kullanılmamış, her bir öğretmen Ö1, Ö2, Ö3,.....Ö10 şeklinde kodlanmıştır. İçerik analizi yapılırken, toplanan veriler araştırmacılar ve bir alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız şekilde önce kavramsallaştırılmış ve kodlar oluşturulmuş, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre düzenlemeler yapılmış, verileri açıklayan temalar oluşturulup elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucu elde edilen bulgular ise NVivo paket programı ile modellenmiştir.

BULGULAR

Araştırmada öğretmen görüşlerini almak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 8 sorudan oluşmuştur ve her bir soru ayrı bir başlık olarak sunulmuştur.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ilk alt amacı “Suriyeli çocuklara eğitim verilen ortamları nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu ile ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 10 öğretmenin bu husustaki görüşleri “yetersiz”, “kısmen yeterli” ve “yeterli” şeklinde 3 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşlerine Şekil 1’de yer verilmiştir.

Şekil 1. Eğitim ortamına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 1’de öğretmenlerin eğitim ortamına ilişkin görüşlerinin daha çok “yetersiz” (f:5) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak “öğrenci sayısının fazla olması” (f:2), “materyal eksikliği” (f:2), “okul saatlerinin uygun olmaması” (f:1) olarak ifade ettikleri görülmektedir. Eğitim ortamını “kısmen yeterli” (f:2) bulan öğretmenlerin gerekçesinin ise “Türk okulları dışındaki okulların daha da yetersiz olması” (f:2) olduğu görülmektedir. Eğitim ortamını “yeterli” (f:3) bulan öğretmenlerin gerekçelerinin ise “Türk okulu olması” (f:2) ve “çocukların bilgili ve edepli olması” (f:1) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu hususta Ö1, Ö2, Ö9, Ö4 ve Ö6’nın görüşleri ise şöyledir:

Ö1: “Fiziki imkanlar yetersiz. Okul saatleri çocukların psikolojilerine uygun değil. 15:00-19.30”

Ö2: “Bence yetersiz. Ekran yok, projektör yok, çok malzemeye ihtiyacımız var.”

Ö9: “Yetersiz, her öğretmene 300 den fazla öğrenci düşebiliyor. Dolayısıyla öğretmenin her öğrenciyle ilgilenmesi mümkün değil. “

Ö4: “Türk okullarının binaları kullanılırsa iyi oluyor. Fakat bazı belediye binalarında bahçesi olmayan, kantini olmayan ve tualeti pis binalar da olabiliyor.”

Ö6: “Ortamı genelde mevcut Türk okulları olduğu için yeterli buluyorum.”

10 öğretmenin görüşünün alındığı bu boyutta araştırmaya katılan Geçici Eğitim Merkezinde görev yapan öğretmenlerin yarısının eğitim ortamlarını yetersiz diğer yarısının da

kısmen ya da tamamen yeterli bulmaları eğitimin başarısını da etkileyebilecek önemli bir husustur.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Eğitim Verirken Zorlanılan Noktalara İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt amacı “Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandığınız hususlar nelerdir? Neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Eğitim verirken zorlanılan noktalara ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 2’de öğretmenlerin en çok “dil yetersizliği”(f:3) konusunda zorluk çektiği görülmektedir. Bunu sırasıyla “kültür çatışması” (f:2), “disiplin sağlama” (f:1), “derslerin sadece kitaptan işlenmesi” (f:1), “öğrencilerin çok konuşması” (f:1) ve “öğrenci sayısının fazla olması” (f:1) görüşleri takip etmiştir. Ö6’nın bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

Ö6: “Dil problemi çok büyük problem ayrıca kültürel farklılıklar da iletişimi zorlaştırıyor.”

Yabancılar Türkçe öğretimi konusu son yıllarda giderek artan bir önem kazanmaktadır. Bu konuda deneyimsiz öğretmenlerin de dil bilmeyen ya da yeterince konuşamayan öğrencilerle çeşitli sorunlar yaşamaları beklenebilecek bir durumdur.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Uyguladıkları Müfredata İlişkin Görüşleri

Araştırmanın üçüncü alt amacı “Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullandığınız müfredatı nasıl değerlendiriyorsunuz, Neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri “yeterli” ve “yetersiz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri Şekil 3’de sunulmuştur.

Şekil 3. Müfredata ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 3’de öğretmenlerin müfredata ilişkin görüşlerinin çoğunlukla “yeterli” (f:7) yönünde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin buna gerekçe olarak “*öğrenci seviyesine uygun olması*” (f:6) ve “*günlük hayatta kullanılabilecek ek bilgiler içermesi*” (f:1) görüşlerini sundukları görülmektedir. Müfredatı “yetersiz” (f:3) bulan öğretmenlerin gerekçelerinin ise “*programın öğrenciyi zorlayıcı nitelikte olması*” (f:2) ve “*rehberlik dersine ilişkin program olmaması*” (f:1) olduğu görülmektedir. Bu hususta Ö9, Ö6 ve Ö10’un görüşleri ise şu şekildedir:

Ö9: “*program çok geniş, kaynaklar yetersiz. Kitaplar öğrencilerin seviyelerine uygun değil. Bir okuma metnini çocuklar anlasın diye revize etmek zorunda kalıyoruz.*”

Ö6: “*Müfredat daha basit olmalı. Gramerden ziyade Türkçe konuşmaya yönelik olmalı.*”

Ö10: “*Bizlere A1, A2 seviyelerinde kitaplar geldi. Yeterli, günlük hayatta kullanılabilecek bilgiler var. Ben sevdim, işliyorum.*”

Araştırmaya katılan 10 öğretmenin 7 sinin Geçici Eğitim Merkezlerinde uygulanan müfredatı yeterli görmeleri olumlu olarak görülebilir, bununla birlikte yetersiz olarak değerlendiren öğretmenlerin de özellikle rehberlik boyutunda dikkat çektikleri eksiklikler önemsenmelidir.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Öğrencilerin Aile Yapıları İle İlgili Görüşleri

Araştırmanın dördüncü alt amacı “*Suriyeli çocukların aile yapısı, eğitim durumu, ekonomik durumu, ailedeki birey sayısı vb. nasıldır?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri Şekil 4’de sunulmuştur.

Şekil 4. Öğrencilerin aile yapısına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 4’de öğretmenler öğrencilerin aile yapısına ilişkin en çok “kardeş sayısının fazla olması” (f:3) görüşünü bir sorun olarak dile getirmişlerdir. Bunu takip eden diğer görüşler ise sırasıyla; eğitim durumlarıyla ilgili olarak “eğitim durumlarının yetersiz olması” (f:2) ve “eğitim durumlarının iyi olması” (f:1), ekonomik durumlarıyla ilgili olarak “ekonomik durumlarının kötü olması” (f:2) ve “ekonomik durumlarının orta seviyede olması” (f:1) görüşleridir. Ayrıca “savaşta çok fazla kayıp vermeleri” (f:1) diğer bir görüş olmuştur. Görüldüğü gibi öğretmenler için bu konuda görüşler farklılaşmıştır. Ö6’nın bu konudaki görüşü şöyledir:

Ö6: “eğitim durumları zayıf özellikle anneler hiç okula gitmemiş. Ekonomik durumları çoğu ailenin gayet zayıf, Kızılay’dan aldıkları yardımlarla geçiniyorlar. Aileler genellikle çok kalabalık. Öksüz ve yetim çocuk sayısı çok fazla”

Bilindiği gibi öğrenci davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi aile özellikleridir. Özellikle de öğretmenlerin öğrencilerin aile özelliklerini bilmeleri onların çocuklara davranışlarını daha uygun kılacaktır. Bu anlamda araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin aile özelliklerinin farkında oldukları anlaşılmaktadır.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Suriyeli Çocukların Türk Halkına Bakış Açılarının İlişkin Görüşleri

Araştırmanın beşinci alt amacı “Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarını nasıl gözlemliyorsunuz?” sorusu ile ifade edilmiş, öğretmenlerin görüşleri “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşleri Şekil 5’de sunulmuştur.

Şekil 5. Çocukların Türk halkına bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 5’de öğretmenlerin çocukların Türk halkına bakış açılarının genellikle “olumlu” (f:7) yönde olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler buna gerekçe olarak Suriyeli öğrencilerin “minnet duydukları” (f:4) ve “Türk halkını çok sevdikleri” (f:3) şeklinde tespitlerini sunmuşlardır. Bu hususta “olumsuz” (f:3) yönde görüş belirten öğretmenlerin gerekçeleri ise; “Suriyeli çocukların yapılan yardımları yetersiz bulmaları” (f:2) ve “komşularının onlara kötü davranması” (f:1) şeklinde olduğu görülmektedir. Ö9, Ö10 ve Ö1’in bu konuda Suriyeli çocuklardan aktardıkları görüşleri şu şekildedir:

Ö9: “Bizleri ilk etapta dizilerden tanımışlar ve önyargı ile gelmişler buraya. Bu da medyanın bizi kötü yansıttığının göstergesi. Bizi tanıdıktan sonra, gerçekleştirdiğimiz veli ziyaretleri sayesinde çok sevdiler. Aile geleneklerimiz, örf adetlerimiz birbirine çok benziyor aslında. Onlar bizden öğrendiği kadar biz de onlardan bir şeyler öğreniyoruz aslında.”

Ö10: “Buraya ilk geldiklerinde komşuları onlara “neden ülkenizi bırakıp geldiniz? Siz vatan hainisiniz” şeklindeki söylemleri onların bizlere karşı önyargılı olmalarına neden olmuş, öğrencilerimden duyularım bu yönde.”

Ö1: “bir kısmı minnettar tavırlar sergilerken bir kısmında yapılan yardım ve destekleri hak olarak görüp memnuniyetsizce taleplerde bulunabilme ya da AB’ye şikayet edeceğimiz tehditleri olabiliyor.”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun Suriyeli çocukların Türk halkına bakışını olumlu olarak gözlemlediklerini belirtmeleri sevindirici bir durumdur.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Suriyeli Ailelerin Öğretmenlere Destek Olma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın altıncı alt amacı “Suriyeli çocukların aileleri size ve verdiğiniz eğitime destek oluyor mu? Neden?” sorusu ile ifade edilmiş öğretmenlerin görüşleri “destek olma” ve “destek olmama” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşleri Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6. Ailelerin öğretmenlere destek olma durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 6’da öğretmenlerin en çok Suriyeli ailelerin kendilerine destek olma durumlarına ilişkin “destek olmadıkları” (f:8) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak sırasıyla; “veli-okul işbirliğinin olmaması” (f:5), “çalışma koşullarından dolayı çocuklarıyla ilgilenememe” (f:2) ve “veli toplantılarına gelmemeleri” (f:1) görüşlerini sunmuşlardır. “Destek oldukları (f:2) yönünde görüş belirten öğretmenler ise buna gerekçe olarak “çocuklarının Türkçe öğrenmesini istemeleri” (f:2) görüşünü sunmuşlardır. Ö5, Ö10 ve Ö3’ün bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ö5: “Öğrencilerin Türkçe öğrenmesini istiyorlar ve bunun için destek veriyorlar. Bazı veliler de ekonomik durumlarından dolayı çocuklarını okula gönderemiyorlar.”

Ö10: “Hayır maalesef. Yaptığımız veli toplantılarına bile gelmiyorlar.”

Ö3: “Hayır, çoğu uzun çalışma saatlerinden dolayı çocuklarıyla ilgilenemiyor.”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu böyle bir desteği hissetmediklerini ifade etmektedirler.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Çalışma Şartlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın yedinci alt amacı “çalışma şartlarınızı (maaş, çalışma saati, özlük hakları vb.) nasıl yorumluyorsunuz” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Şekil 7’de sunulmuştur.

Şekil 3. Çalışma şartlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin modellenmesi

Şekil 7’de öğretmenler çalışma şartlarına ilişkin en çok “*çalışma saatlerinin uzun olması*” (f:3) görüşünde birleştikleri görülmektedir. Bunu sırasıyla; “*657’ye tabii olmamaları*” (f:2), “*özlük haklarının olmaması*” (f:2), “*maaşlarının iyi olması*” (f:1) ve “*izin günlerinin az olması*” (f:1) takip etmiştir. Ö4’ün bu konudaki görüşü şu şekildedir:

Ö4: “*haftalık 30-35 saat derse giriyoruz. Ayrıca akşam saati derse giriyoruz. Dolayısıyla akşama enerjimiz kalmıyor. Her şeye, kiraya zam oluyor, maaşa olmuyor. Özlük haklarımıza gelince, yok. Tatillerimiz olmuyor. Sadece bayramlarda 15 gün izin kullanabiliyoruz. İşçi kanununa tabiyiz fakat disiplin yönünden 657’ye tabiiyiz. Bu tutarsızlık da rahatsız edici boyutta.*”

Araştırmanın yedinci alt amacı Geçici Eğitim Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin ciddi sorunları olduğunu ve bunların üzerine ciddi bir şekilde eğilmek gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi yapılan bunca yatırımın boşa gitmemesi adına önemlidir.

Geçici Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Devletin Suriyeli Göçmenlere Verdiği Desteğe İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu boyuttaki sekizinci alt amacı “*Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumluyorsunuz?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Şekil 8’de sunulmuştur.

Şekil 8. Devletin Suriyeli göçmenlere yaptığı yardımlara ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 8’de öğretmenlerin devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok “maddi manevi tüm kolaylıklardan faydalanmaları gerektiği” (f:9) görüşünde oldukları görülmektedir. Bunu “çocuklara UNICEF aracılığıyla kırtasiye yardımı yapıldığı” (f:1) takip etmiştir. Bu görüş de özellikle ulusal ve uluslararası birçok kurumun duyarlılıklarını vurgulaması açısından önemlidir. Ö6 ve Ö1’in bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Ö6: “gayet güzel ve faydalı bir destek veriliyor. Suriyeli misafirlerde bunun farkında ve minnet duyuyorlar. Devleti çok sevdiklerini ifade ediyorlar.”

Ö1: “maddi manevi tüm kolaylıkların sağlandığını düşünüyorum.”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli göçmenlere sağlanan kolaylıkları destekledikleri anlaşılmaktadır.

SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

2011 yılında göçün başlamasından beri Türkiye’de 200 binden fazla Suriyeli bebek doğmuştur (Erdoğan, 2015). Göçlerin 2011 yılında başladığı düşünüldüğünde o tarihten bu yana ülkemizde doğan yüzbinlerce Suriyeli çocuğun okul çağına geldiği ortadadır. Emin’ e (2016) göre savaştan önce Suriye’de ilkokula gidenlerin %99, ortaokula gidenlerin %82 oranında bulunduğu ve Türkiye’ye gelen Suriyelilerin %54’ünün savaş nedeniyle eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmış Suriyeli çocuklardan oluştuğu bilinmektedir. Özer, Komsuoğlu ve Ateşok’ a (2016) göre bu geçiş döneminde geçici eğitim merkezleri bilhassa okullaşma oranının artırılmasında ve Suriyelilerin eğitiminin aralıksız sürdürülmesinde yararlı olmuştur.

İstanbul’da bir geçici eğitim merkezinde görev yapan öğretmenlerle görüşme paralelinde mülteci eğitimi sorunları olgusunu temel alan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ve ilgili araştırmalarla bağlantılı durumlar şu şekilde sıralanabilir:

Bu çalışmada öğretmenler çalışma saatleri ve özlük hakları konusunda sıkıntılarının olduğuna vurgu yapmışlardır. Balkar, Şahin ve Işıklı Babahan’ın (2016) “Geçici eğitim merkezlerinde

görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar” adlı çalışmasında da Suriyeli eğitimcilerin maddi sıkıntı yaşadıklarına dair bulgulara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada öğretmenlerin öğrenci sayısının fazla olması, materyal eksikliği ve okul saatlerinin uygun olmaması nedeniyle verilen eğitim ortamlarını yetersiz bulduğu görülmektedir. Usta, Arıkan, Şahin ve Çetin’ e (2018) göre de Suriyeli öğretmenlerin sorun olarak gördükleri konulardan bir diğeri de okulların fiziksel koşullarının ideal olmayışı meselesi, ders araç-gereçleri ile öğretim materyalleri gibi eksikliklerin olmasıdır. Çelik’ e (2018) göre de GEM’ lerdeki sorunlara bakıldığında devlet okullarında dil sorunu olarak beliren en temel sorunun, GEM’ ler için bina ve derslik yetersizliği olduğu görülmektedir Kılıç ve Özkor’ un (2019) yaptığı araştırmaya göre GEM’deki öğretmenler daha çok okulların koşullarının iyileştirilmesi gerektiğinden, maddi destek ve eğitim materyali desteği verilmesi gerektiğinden ve müfredatın örgün eğitim sistemiyle uyumlu hale gelmesi gerektiğine işaret etmişlerdir.

Bu çalışmada Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullanılan müfredat, öğrenci seviyesine uygun olması ve günlük hayatta kullanılabilecek ek bilgiler içermesi yönünden öğretmenler tarafından yeterli bulunmuştur. Usta, Arıkan, Şahin ve Çetin’ e (2018) göre ise Suriyeli öğretmenlerin sorun olarak gördükleri konulardan bir başkası da müfredat sorunudur. Kılıç ve Özkor’ un (2019) yaptığı araştırmaya göre öğretmenlerin %67,1’ i müfredatının Suriyeliler açısından geliştirilmesinin yararını vurgulamıştır. Sakız (2016) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde okul yöneticileri mevcut eğitim müfredatının yeterince esnek olmadığını, farklı ihtiyaçları ve yeterlik düzeyi bulunan öğrenciler için yeterince işlevsel olmadığını belirtmişlerdir. Erdem (2017) yaptığı araştırmada müfredatın mülteci çocukların ihtiyaçlarına dönük olmadığını ve mültecilerin normal eğitim prosedürlerine tabi olduğunu belirtmiştir. Ereş (2016) eğitim müfredatının Suriyeli çocuklara uygun olmadığı ve çocukların Türkçe bilmemelerinin akademik başarısızlık yaşamalarına sebep olduğu görüşündedir. Duman’ a (2019) göre Türk vatandaşlarıyla birlikte Suriyelilerin devlet okullarında aldıkları eğitim bakanlığın amaç ve hedefleri paralelinde tasarlanan ulusal müfredattır ve bir amacı da toplumu bir arada tutacak milli bir birliktelik ve aidiyet sağlamaktır.

Bu çalışmada öğretmenlerin Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlanılan hususlardan en önemlisinin dil yetersizliği olduğu vurgulanmıştır. Usta, Arıkan, Şahin ve Çetin’ e (2018) göre de Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları sorunlardan biri dil sorunudur. Geçici eğitim merkezlerinde eğitim, Arapça yapılmaktadır. Suriyeli öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini istemekte fakat kendi ana dillerinden uzak kalmalarını da istememektedirler. Bir diğer sorun, Türkçe dersine giren öğretmenlerin Arapça bilmemesidir. Fakat bazı öğretmenler dil farklılığının dil öğretiminde avantaj olduğunu da iddia etmektedirler. Suriyeli öğretmenler, Türkiye dil merkezlerinde verilen eğitimin nitelikli olmadığını düşünmektedirler. Ceyhan ve Koçbaş da (2011) araştırmalarında mülteci çocukların dil sorunları sebebiyle düşük akademik başarıları olduğunu ifade etmişlerdir. Aydın ve Kaya (2017) ise akranlarıyla aynı ortamda eğitim alabilmeleri için mülteci çocukların dil eğitimi almalarının şart olduğunu belirtmişlerdir. Özer, Komsuoğlu ve Ateşok (2016) araştırmalarında mülteci çocukların dil sorunlarının çözülmesi ve uyum programıyla desteklenmesi gerektiğini tespit etmişlerdir.

Bu çalışmada öğretmenler Suriyeli çocukların kardeş sayısının fazla olduğunu bildirmiştir. Öğretmenler Suriyeli öğrencilerin bazılarının eğitim durumlarının ve ekonomik durumlarının yetersiz bazılarının ise iyi olduğunu belirtmişlerdir. Taştan ve Çelik’ e (2017) göre Suriyeli

velilerin çoğunun Türkçe okuma yazma bilmediklerinden evde çocuklarına eğitimleriyle ilgili olarak hiç yardımcı olamadıklarını vurgulamaktadır. Çelik’ e (2018) göre de geçici eğitim merkezlerinde ailelerin içinde oldukları maddi sorunlar önemli problemlerdendir. Mercan Uzun ve Bütün de(2016) araştırmalarında öğretmenlerin mülteci çocukların eğitimiyle ilgili sorunları çözüme konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarının genel olarak olumlu olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler bazı Suriyelilerin yapılan yardımları yetersiz bulduğu ve komşularının onlara kötü davranmasından dolayı bazı öğrencilerin Türk halkına karşı bakış açılarının olumsuz olduğunu bildirmişlerdir. Erdoğan (2015) tarafından Türk halkının Suriyelilere bakışını inceleyen araştırmanın bulgularına göre ise “Suriyeli çocukların eğitimi konusuna sıcak bakıldığını (%72,5), Suriyelilerin ekonomiye getirdiği yükün önemsendiği ve ekonominin zarar gördüğü düşüncesinin hakim olduğunu (%70,8), halkın yarıya yakının sürekli çalışma iznine sıcak bakmadığını (%47,4), geçici çalışma izni konusuna nispeten daha sıcak bakıldığını (%32), toplumun yarıya yakının Suriyelerin ülkelerine geri dönmelerini beklediğini (%45,1), Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayacaklarına inanmadıklarını (%66,9), Suriyelilerin güvenlik riski oluşturduklarının düşünüldüğünü (%62,3), Suriyelilere vatandaşlık verilmesine sıcak bakılmadığını (%84,5), Türk toplumunun Suriyeliler ile arasına çok ciddi bir kültürel mesafe koyduğunu (%45,3)” ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada öğretmenler Suriyeli ailelerin kendilerine yeterince destek olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Duman’ a (2019) göre Suriyelilerin ekonomik zorlukları aşmaları için bir an önce iş hayatına atılmaları gerekli olup bunu sağlamak için de eğitimin gerekliliği söz konusudur. Mesleki eğitim alamamak, dil öğrenememek, örgün eğitimden uzak olmak Suriyelilerin işsiz ve yoksul kalma sebeplerindendir.

Bu çalışmada öğretmenler çalışma saatlerinin uzun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 657’ye tabi olmamaları, özlük haklarının olmaması, maaşlarının iyi olmaması ve izin günlerinin az olması da öğretmenlerin çalışma şartları özellikleri arasında yer almaktadır. Emin’ in (2016) aktardığına göre geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli öğretmenler gönüllü olarak çalışıp, UNICEF ve Türkiye Diyanet Vakfından bağış adı altında cüzi bir ödeme alırken, Türkçe öğretmenleri, koordinatörler ve Türk idareciler maaşlarını Milli Eğitim Bakanlığından almaya başlamıştır. Kılıç ve Özkor’ un (2019) yaptığı araştırmaya göre GEM’deki öğretmenler daha çok mesleki güvence ve maaş artışı gibi önemli beklentilerini ifade etmişlerdir. Kardeş ve Akman’ ın (2018) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin geneli mültecilerle ilgili bir eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Bu da bakanlığın mültecilere yönelik öğretmen eğitimine daha çok önem vermesi ve bu öğretmenleri motive edecek uygulamaların olması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Bu çalışmada öğretmenlerin devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok maddi manevi tüm kolaylıklardan faydalanmaları gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Yapıcı’ nın (2019) öğretmen ve veli görüşleri çerçevesinde geçici eğitim merkezlerini değerlendirdiği araştırmasında Suriyeli velilerin memnuniyet düzeyi öğretmenlere göre oldukça yüksektir. Yıldız ve Yıldız’ a (2017) göre Türkiye’nin “geçici koruma statüsü, açık kapı ve geri göndermeme” politikaları, Türkiye’de göçmen sayısının artmasına neden olmuş, Suriyelilerin Türkiye’ deki kalış sürelerini uzatmış ve ekonomiye etkilerini arttırmıştır. Bu durum ülkenin sosyal yapısını, güvenlik algısını, dış politika stratejisini de önemli derecede etkilemektedir.

Suriyelilerin topluma entegrasyonu ve ekonomiye kazandırılması konusu iç politikada da gündem olmaktadır.

Her ülke dünya genelinde göçten mutlaka bir ölçüde etkilenmiş ve etkilenmeye de devam etmektedir. Dünya, “özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı toplu nüfus hareketlerine şahitlik etmiştir. Nitekim son elli yıllık dönemde 175 milyondan fazla insanın kitlesel olarak göç ettiği bilinmektedir” (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM, 2015, akt. Bostan, 2018). Agcadağ Çelik’ in (2019) aktarımıyla (14.03.2019) verilerine göre, Türkiye’de bulunan Suriyeli mültecilerin (3.646.889 kişi) yaklaşık yarısını (1.666.928 kişi) 0-18 yaş grubu oluşturmaktadır. Türkiye’de okul çağında bulunan Suriyeli mültecilerin toplam sayısı ise 1.167.599’dur.

Göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi uzun ve zorlu bir süreçtir. Bu sebeple okul liderleri ve öğretmenlerin, çok kültürlü, çok dilli ve farklı öğrenme gereksinimleri olan bu çocukların eğitiminde desteklenmeleri gerekmektedir. Göçmen eğitiminin amaçlarına varmasında; dil öğretimi, öğretim yöntemleri, okul-aile işbirliği ve okul liderliğini içeren yeniliklere gereksinim olacaktır (OECD, 2006, akt. Ereş, 2015). Türkiye’de mültecilerle birlikte ortaya çıkan eğitim sorununu çözmek için getirilen yasal düzenlemelerle birlikte mülteci çocuklara verilen eğitimin niteliğine de bakmakta fayda vardır. Mülteci çocuklara verilen eğitimin niteliğini arttıracak en önemli husus öğretmenlerdir (Kardeş, ve Akman, 2018). Mülteci, göçmen ve sığınmacıların toplumsal uyumlarını arttıracak diğer etken, onlara eğitim verecek eğitimcilerin eğitilmesidir (Lemaire, 2009, akt. Duman, 2019). Türkiye’nin Suriyeliler politikasının artık sadece “geçicilik” üzerine bina edilmesi mümkün görünmemektedir. “Geçicilik” beklentisi ile ertelenen, ötelenen ya da ihmal edilenler, ileride çok ciddi sıkıntıları beraberinde getirebilir (Erdoğan, 2015). Suriyeli çocukların eğitimi için Milli Eğitim Bakanlığının benimsediği kapsayıcı eğitim yaklaşımının yaygınlaşması için öğretmen, öğrenci, veli, okul yönetimi gibi eğitim alanındaki tüm unsurların işbirliği içinde olması gerekmektedir (Kılıç ve Özkor, 2019).

Araştırmada elde edilen sonuçlar sonucunda verilebilecek öneriler aşağıda yer almaktadır: Suriyeli öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda mutlaka hem öğretmenlere hem de öğrencilere dil desteği verilebilir. Suriyeli öğrencilere materyal desteği ve rehberlik desteği verilebilir. Suriyeli öğrencilerin velilerine çocuklarına eğitimde destek olabilmeleri için yeterli rehberlik hizmeti ve desteği verilebilir. Suriyeli öğrenciler ve yerli halkın arasındaki sosyal problemlerin çözümü için devlet (uyum-kaynaştırma-entegrasyon) desteği artırılabilir. Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin çalışma saatleri, maddi durumlar ve özlük hakları ile ilgili düzenlemeler yapılabilir. Bu çalışma İstanbul ilinde yapılmıştır. Elde edilen verilerin daha geniş kapsamda kullanılabilmesi için Türkiye’nin farklı illerinde bulunan Suriyeli göçmenler üzerinde de çalışmaların yapılması ve yapılacak çalışmaların daha çok sayıda birey içermesi çalışmanın daha geniş alanlarda kabulünü sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Agcadağ Çelik, İ. (2018). Sınıf Öğretmenleri Gözünden Suriyeli Mülteci Çocuklar, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(66), 662-680.
- Aydın, H. & Kaya, Y. (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: a qualitative case study, Intercultural Education, 28(5), 456-473.
- Balkar, B., Şahin, S., ve Işıklı Babahan, N. (2016). Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) Görev Yapan Suriyeli Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 12(6), 1290-1310.
- Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu, Göç Araştırmaları Dergisi, 4(2), 38-88.
- Ceyhan, M. A. ve Koçbaş, D. (2011). Göç ve Çok Dillilik Bağlamında Okullarda Okuryazarlık Edinimi: Las Projesi Türkiye Raporu, İstanbul. https://www.uni-potsdam.de/fileadmin/projects/daf/LAS_AyanCeyhan_Ko%C3%A7bas.pdf 30.03.2018 tarihinde erişildi.
- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 26-49.
- Çelik, Y. (2018). Türkiye’de Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar Ve Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Duman, T. (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği, SEFAD, 2019(41), 343-368.
- Dursun, S. (2017). Suriyeli çocuklar artık devlet okullarında, <http://www.gercekhayat.com.tr/yasam/suriyeli-cocuklar-artik-devlet-okullarinda/> 15.02.2018 tarihinde erişildi.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(5), 1399-1414.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları. Ankara: SETA. Erişim adresi: http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyelicocukların-egitimi-pdf 03.09.2018 tarihinde erişildi.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 26-42.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Ankara: HUGO Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018). Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ereş, F. (2015). Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 17-30.

- Ereş, F. (2016). Problems of the immigrant students' teacher: Are they ready to teach?. *International Education Studies*, 9(7), 64-71..
- Güçer, M., Karaca, S. & Dinçer, O. B. (2013). Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı: Suriyeli Mülteciler. Ankara: USAK Yayınları.
- Güçtürk, Y. (2014). Sürgün İle Savaş Arasında Suriyeli Mülteciler. Ankara: Siyaset. Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), <https://setav.org/tr/5-soru-surgun-ile-savas-arasında-suriyeli-multeciler/yorum/18059> 25.04.2018 tarihinde erişildi.
- IOM (Uluslararası Göç Örgütü) (2009) Göç Terimleri Sözlüğü, Cenevre: IOM, Yayın No: 18.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri, *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Kaya, İ. ve Yılmaz Eren, E. (2015). “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri”, SETA Yayınları 55, I. Baskı, İstanbul.
- Kılıç, G. ve Özkor, D. (2019). Suriyeli çocukların eğitimi araştırma raporu. Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği.
- Lemaire, E. (2009). Education, integration and citizenship in France. J. Banks içinde, *The Routledge International Companion to Multicultural Education* (s. 323-333) Londra: İngiltere, Routledge Publications.
- Malkara, F. (2017). Arap Baharı Sonrası Akdeniz’de Yaşanan Düzensiz Göçün Avrupa Birliği Kapsamında Güvenlik Boyutu ve Uluslararası Hukuk Açısından İncelenmesi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- MEB. (2014). Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html 02.06.2018 tarihinde erişildi.
- MEB. (2018). Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018__Ynternet_BYlteni.pdf 10.10.2018 tarihinde erişildi
- Mercan Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *International Journal of Early Childhood Education Studies*, 1(1), 72-83.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö., (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar dergisi*, 4(37), 76-110.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*. Edts: M. Bütün & S. B. Demir. Ankara: Pegem Akademi.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme çalışması. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.

- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- TDK. (2018). Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 10.10.2018 tarihinde indirildi.
- Usta, M. E., Arıkan, İ., Şahin, Y. ve Çetin, M. S. (2018). Suriyeli Eğitimcilerin Gözünden Geçici Eğitim Merkezlerinde Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi, Mukaddime, 9(1), 173-188.
- Uzun, A. (2015). Günümüzün sosyal ve ekonomik sorunu olan Suriyelilerin mülteci ve ekonomi hukuku bakımından değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2015(1), 107-120.
- Yalçın, C.,(2004), Göç Sosyolojisi, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Yapısı, S. (2019). Suriyeli Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Geçici Eğitim Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi - İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, T. ve Yıldız, İ. (2017). Suriyelilerin Türkiye ekonomisinde kayıt dışı istihdama etkileri ve bunun yansıması olarak Türkiye’ye maliyetleri üzerine bir inceleme, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 2(3):30-46.